

Security patients

About your rights

Bukaanada amaanka

Wixii la xiriira xuquuqdaada

Somali

Soo koobid

Markaad tahay bukaan amaan:

- Waxaad helli doontaa qorshe daaweyneed waadna ka qaybgelidoontaa qorshaynta daawaeyntaada
- Waxaad xaq u leedahay inaad hesho aragti labaad oo ku saabsan daaweyntaada kana timid daaweynaha cilmi nafsiga
- Waxaad xaq u leedahay inaad rafcaan u qaadato Guddiga Caafimaadka Dhimirka taas lidi ku ah ahaanshaha bukaan amaan
- Waxaad xaq u leedahay inaad hesho talo sharci iyo inaad hesho garyaqaan kuu hadla
- Waxaad awoodaa inaad la hadasho saaxiib ama xubin qoys oo ku matasha
- Waxaad ka dacwoon kartaa daaweyntaada.
- Waxaad xaq u leedahay ayadoo la raacayo *Xeerka Xuquuqda iyo Waajibaadka Insaanka*.

Waxaad awoodaa inaad weydiisato xubin daaweynta ka mid ah, saaxiib, xubn qoyska ka ah, qof kuu hadla booqde ka socda bulshada si uu kaaga caawimo inaad samayso waxyaallahaan.

Bukaanada amaanka

Wixii la xiriira xuquuqdaada

Buuggaani wuxuu bixiyaa macluumaad ku saabsan bukaan amniga iyo xuquuqdaada sharci iyo waxaad mudan tahay sida waafaqsan *Xeerka Caafimaadka Dhimirka ee 1986*. Xubin ka mid ah kooxda daaweynta ayaa kaala hadli doonta wixii ku saabsan macluumaadkaan kana jawaabi doona su'aallahaaga.

Macluumaadka waa in lagu tarjumaa luqad aad fahi karto ama si aad fahmi karto. Buuggan waxaa lagu tarjumay dhowr luqadood. Waxaad weydiin kartaa kooxda daaweynta luqada aad door bidayso. Koobigaan buuggaan oo luqada kale ku qoran ayaa laga helli karaa online-ka ah www.health.vic.gov.au/mentalhealth.

Koobiga Xeerka Caafimaadka Dhiirka waxaa adeega caafimaadka dhimirka.

Tusmada	
Bukaanada amaanka	2
Daweynta	2
Rafcaanka iyo Dib-u-eegida: Guddiga Dib-u-eegida Caafimaadka Dhimirka	4
Cabashooyinka	7
Xirriirada muhiimka ah	7

Khadka Macluumaadka Telefoonka

Waxaad macluumaad duuban oo ku saabsan Guddiga Caafimaadka Dhimirka ku dhegaysan kartaa dhow luqadood adigoo wacaya khadka macluumaadka telefoonka.

Telefoonada nambarkooda waxaa lagu qoray buuggaan gadaashiisa. Khadadku waa furan yihiin 24ka saacadood, todobada maalmood ee asbuuca.

A Victorian
Government
initiative

Haddii mar uun aad qabto su'aallo la xiriira macluumaadkaan ama xuquuqdaada, weydii qof kuu sharxa. Waxaad weydiin kartaa xubin ka mid ah kooxda daaweynta, saaxiib, xubin qoyska ka mid ah, qofka u hadla bulshada ama qof booqasho ku yimid.

Xeerka Xuquuqda iyo Waajibaadka Insaanka

Xeerka Xuquuqda iyo Waajibaadka Insaanka ee Victoria 2006 wuxuu doonayaa inuu horumariyo oo ilaaliyo xuquuqda insaanka. Xeerku wuxuu qeexayaa xuquuqda la ilaaliyey wuxuuna u baahan yahay in adeegyada caafimaadka dhimirka ee dadweynaha ay ku dhaqmaan xuquuqdaan.

Xeerku wuxuu kaloo sii caddaynayaa marka iyo sida xuquuqda uu u xadeeyo sharcigu. Tusaale ahaan, Sharciga Caafimaadka Dhimirka waxaa lagugu xiri karaa adeegga caafimaadka dhimirka haddii ay lagama maarmaan u tahay in la ilaaliyo caafimaadkaaga ama amnigaaga ama ammaanka dadka kale. Si kastaba ha ahaatee, wixii xannibaad ah oo la saaro xorriyaddaada iyo wixii faragelin ah ee xuquuqdaada, arimahaaga gaarka ah, sharaftaada iyo ixtiraamkaaga waa in laga dhigaa inta ugu hooseysa ee lagama maarmaanka u ah duruufahaas.

Haddii aad qabto wax su'aalo ah oo ku saabsan xeerka ama sida ay u saamayso daaweyntaada, la xiriir mid ka mid ah haya'daha ku qoran dhammaadka buug-yarahan.

Bukaanada amaanka

Waxaa lagu dhigay adeega caafimaadka dhimirka bukaan ahaan sidaas darteed waxaad helli kartaa daaweynta jirada dhimirka.

Jirada maanka waxaa lagu qeexay xeerka Caafimaadka Maanka inuu yahay xaallad caafimaad oo ay ka muuqato isku qasnaan aad u weyn oo fekerka, niyada, sida wax loo arko iyo xusuusta.

Waxa jira laba siyood oo lagugu dhigi karo bukaan ahaan. Xubin ka mid ah kooxda daaweynta ayaa kuu sheegi doona amaradaan soo socda midka ku khuseeya waana inaad xariiq marisaa kan saxda ah.

Amarka u xawilida isbitaalka ee la adkeeyey

Waxaa lagu bedelay adeega caafimaadka maanka waxaana lagaa bedelay xabsi, rugaha booliiska, xarunta tababarka dhalinyarada, xarunta ku-sii-haynt dhalinyarada ama xarunta degaanka dhalinyarada.

Dhakhtar ayaa ku eegay wuxuuna hellay in **dhamaan** qodobada soo socda ee amaanka bukaanku ku khuseeyaan:

- Waxaad u muuqataa inaad jiran tahay, waxaana
- Jiradaadu caafimaadku u baahan tahay dawayn degdeg ah oo jiradaada; waxaana lagu helli karaa amarka xawilida isbitaalka ee adkeeyey
- Jiradaada maanka darteed, waxaad u baahan tahay in lagu dhigo laguguna hayo adeega caafimaadka maanka si lagu daweeyo caafimaadkaaga ama amaankaaga dartiis (ama ha laga hortegayo inay ka sii darto xaallada jireeda ama maskaxeeda ama wax kaleetoba) ama xafidaada xubnaha bulshada.

Amarka amaanka isbitaalka

Waxaa lagugu hellay dembi gef aad gashay maxkamaduna waxay kugu xakuntay in lagu dhigo laguguna hayo adeega caafimaadka maanka inta lagu xusay amarka maxkamada. Dhakhtar ayaa ku eegay wuxuuna hellay in **dhamaan** qodobada soo socda ee amaanka bukaanku ku khuseeyaan:

- Waxaad u muuqataa inaad jiran tahay;
- Jiradaada dhimirkuna u baahan tahay dawayn degdeg ah taas oo laga helli karo keliya amraka xawilida isbitaalka la adkeeyey;
- Jiradaada maanka darteed, waxaad u baahan tahay in lagu dhigo laguguna hayo adeega caafimaadka maanka si lagu daweeyo caafimaadkaaga ama amaankaaga dartiis (ama ha laga hortegayo inay ka sii darto xaallada jireeda ama maskaxeeda ama wax kaleetoba) ama xafidaada xubnaha bulshada.

Marka lagu dhigo bukaan amaanka dartiis, waxaad waajiba inaad ku sugnaato adeega caafimaadka maanka aadna qaadato dawada jirada dhimirka.

Daweynta

Dhakhtarka ayaa kuu diyaarin doona qorshe daawayneed oo wax ka qabanaysa baahidaada gaar ahaaneed. Waad ka qaybgeli kartaa qorshaynta dhakhtarkuna waa qadarinayaa waxaad jeclaan lahayd iyo dareenkaaga. Dhakhtarkaaga wuxuu kaloo tixgeclin doonaa waxay jecel yihiin weliga, xubnaha qoyska ama daryeelaha kowaad kaas oo ku howlan siinta daryeel joogto ah (inaad diido mooyee), wax kasta daaweyno noqon manfac baddeli iyo wax kasta khatro waaweyn ah ee daaweyntaada.

Si kasta ha ahaatee, haddii dhakhtarkaagu aaminsan yahay inay lagama maarmaan tahay dawada maanku, dawadaas waa lagu siinayaa xataa haddaad diido. Haddii taasi dhacdo, dhakhtarkaaga ayaa kuu sharxi doona sababta daawadu muhiimka kuugu tahay. Dhakhtarkaagu wuxuu kaala hadli doonaa qorshaha daweynta wuxuuna ku siin doonaa koobi.

Dhakhtarkaaga iyo xubnaha kale oo kooxda daweynta ayaa joogto kaala hadli doona wixii lagaa hellay, dawada, sida lagu dawaynayo, habkii kaleoo lagu dawayn karo iyo adeegyada la helli karo. Si joogta ah waxay dib-u-eegi doonaan una cusboonaysiin doonaan qorshahaaga dawaynta. Waxaad helli kartaa saaxiib ama qof kuu doodaya markaad kala hadlayso dhakhtarka dawaynta.

Xubnaha qoyska, daryeel bixiyayaal kale ayaa bixin kara kaalmo wax ku oolla iyo daryeel markaad daawo u qaadanayso jirada. Guud ahaan, waxaa la siin doonaa keliya macluumaad ku saabsan dawayntaada haddaad ogolaato. Si kasta ha ahaatee, haddii masuulka, xubinta qoyska ama daryeellaha asaasiga ahi u baahan yihiin macluumaad si ay kuu daryeellaan, xubin ka mid ah kooxda ku dawaynaysa ayaa siin kara macluumaad, xataa haddaad ogolaan.

Aragti labaad

Xaq ayaad u leedahay inaad hesho aragti labaad oo dakhtar oo ku saabsan xaallada iyo dawayntaada. Qofka kuu ah maamulaha kayska ayaa kaaga qaban qaabin kara adeega caafimaadka dhimirka dhexdiisa ama iyaga ayaa kaa caawimi kara inaad doorato dhakhtar. Haddaad doorato dhakhtar gaara waxaa laga yaabaa inaad lacag bixiso. Waxaad kala hadli kartaa aragtida labaad dhakhtarka ku dawaynaya; si kasta ha ahaatee, dhakhtarka ku dawaynaya ayaa masuul ka ah dawada aad qaadanayso go'aankeeda ugu dambeeya.

Hellitaanka macluumaadka

Sida waafaqsan Xoriyada macluumaad hellida (Freedom of Information) xaq ayaad u leedahay inaad dalbato dukumintiyo ku saabsan macluumaadka qof ahaaned oo uu hayo adeega caafimaadka maanku. Haddii aad doonayso inaad hesho macluumaadka, waxaad weydiisan kartaa xubin ka mid ah kooxda dawaynta ama adeega caafimaadka dhimirka ama qofka u qaabilsan xoriyada hellida macluumaadka si uu kaaga caawimo samaynta dalabka.

Ururada laga yaabo inay kaa caawimaan dalabka hellida macluumaadka waxay ku qoran yihiin dhamaadka buugan.

Fasax

Fasaxa maqnaanshaha ayaa loo ogolaadaa bukaanada amaanka inuu kaga baxo adeega caafimaadka maanka dhowr sababood dartood, kuwaas oo ay ku jiraan ballan dhakhtar, maxkamad la aadayo iyo barnaamijyada dhaqancelinta. Fasaxa waxaa had iyo jeer ku xiran shuruudo iyo waqti xadadan. Waxaa jira laba nooc oo fasax: kuwaas oo kala ah fasax khaasa iyo fasaxa maqnaanshaha.

Fasaxa khaaska ah

Fasaxa khaaska ahi waa mid ujeedo mucayina leh kamana badankaro 24 saacadood, ama 7 berri markay dawayn tahay. Adiga ama qof magacaaga ku hadlaya ayaa ka dalban kara dhakhtarka sarre idinkoo sheegaya xaallada khaaska ah oo aad ugu baahan tahay fasaxa khaaska ah. Haddii dhakhtarka sarre ku qanacsan yahay inay jiraan marxallada khaasa amaanka dadweynahana aan khatar la gelinayn, fasaxa khaaska waa la bixinayaa. Haddii dhakhtarka sarre diido fasaxaaga khaaska ah, waxaad rafcaan u qoran kartaa Guddiga Dib-u-eegida Caafimaadka Maanka.

Fasaxa maqnaanshaha

Fasaxa maqnaanshuhu waa mudda dheer oo gaaraysa ilaa 6 bilood badanaana waxaa loo isticmaalaa inay kaa caawinto dhaqancelinta kuuna diyaariso ku noqoshada bulshada dhamaadka fasaxa. Xoghayaha Wasaarada Cadaalada ayaa bixiya fasaxa maqnaanshaha.

Haddii aad jeclaan lahayd inaad hesho fasaxa maqnaanshaha, waa inaad la hadashaa xubin ka mid ah kooxda dawaynta wixii ku saabsan samaynta dalabka. Xoghayaha Wasaarada Cadaalada ayaa gaari doona go'aanka kama dambaysta ah ee codsiga fasaxa.

Meel gaara ku haynta iyo xakamaynta

Meel gaara ku haynta

Midaani waa marka qofka lagu hayo qol gaara kaas oo albaabada iyo daaqadahaba laga xiray dibada. Tani waxay dhacdaa keliya hadday muhiim tahay in laga xafido qofka ama kuwa kale khatar u badan inay ku dhacdo caafimaadkiisa ama amaankiisa ama in laga ilaaliyo fakashada. Waxaa la isticmaalaa keliya mar xal kasta oo kale shaqayn waayey.

Xakamayn farsamo

Xakamayntu waa isticmaalida aallad sida xakame ama suun si loo xadado qofka xoriyadiisa dhaqdhaqaaqa. Xakamaynta waxaa laga yaabaa in loo adeegsado si qofka loogu suurtageliyo in la daweeyo, in laga hortago in dadku dhaaw acaan ama dhib u geystaan dadka kale ama qofku sii wado burburinta hantida.

Ansixinta iyo la socodka qof meel gaara lagu haynayo oo xakamaynayo

Meel ku haynta iyo xakamaynta waxaa ansixin kara dhakhtar, xaallad degdeg ah, iyo kalkaaliye caafimaad oo idman. Waxaa la isticmaali karaa keliya marka sababaha kor ku xusani khuseeyaan.

Haddii qol gaara lagu hayo ama lagu xakameeyo, shaqaaluhu waa inay ku siiyaan waxaad ku seexan lahayd, dhar, cunto cabitaan markaad doonto. Sidoo kale waxaa waaiba inay kuu ogolaadaan musqul iyo fursada aad ku qubaysato.

Kalkaaliye caafimaad waa inuu eegaa xaalladaada jir iyo caafimaad ugu yaraan 15kii daqiiqaba hal mar. Sidoo kale waa in dhakhtar ku eegaa afartii saacba hal mar, haddii aanu ku talin dhakhtarkaagu in eegida caafimaad oo kala fogi ku haboon tahay xaalladaada. Haddii lagu xakameeyo waa in si joogta ah laguula socdaa.

Shuruudaha amaanka

Marka aad ku jirto adeega caafimaadka maanka, waxaa masuul kaa ah dhakhtar kaas oo adeegsan kara shuruud kasta oo amaan oo loo arkay lagama maarmaan; tusaale, xadaynta telefoonka ama furida warqadaada. Shuruudaha amaanka waxaa loo sameeyaa in lagu xaqiijiyo caafimaadkaaga ama amaankaaga si loo xafido xubnaha bulshada.

Warqadaha iyo telefoon ka wicida

Waxaad kula xiiriiri kartaa dadka warqado ama telefoon, haddii aan dhakhtarkaagu kugu dabakhin shuruudo amaan.

Xawilid

Waxaa laga yaabaa in lagu bedelo xarun kale oo adeega caafimaadka maanka haddii dhakhtarku aaminsan yahay inaad ka faaiidaysanayso bedelaada ama hadday lagama maarmaan u tahay dawayntaada. Haddii aadan doonayn in lagu bedelo, waa inaad la hadashaa dhakhtarkaaga ama waxaad rafcaan u qaadan kartaa Guddiga Dib-u-eegida Caafimaadka Dhimirka. Haddii lagu bedelo rafcaanka ka hor, Guddiga ayaa go'aanka gaari doona in lagu celiyo adeegii asalka ahaa marka rafcaanka la qaado ka dib.

Ka qaadida xaallada amaanka ee bukaan

Waxaa lagu hayn karaa adeegaan caafimaadka dhimirka bukaan amaan ahaan keliya haddii laguugu sii haynayo meeshii awal lagu hayey. Ma sii hanaayso bukaan amaan haddii mudada xarigaagu dhamaato, waxaa lagaa qaadaa amarka maxkamada, ama waxaa dhamaanaya mudadii xariga. Waxaad kala hadli kartaa sii wadida dawaynta xiriiriyahaaga ama dhakhtarka.

Haddii dhakhtarku ku qanacsan yahay in mid kasta oo ka mid ah qodobada inaad ahaato bukaan amaan aanay ku khusayn in adiga lagu sii hayaana aanay muhiim ahayn, waxaa laga yaabaa in lagaa sii daayo laguguna soo celiyo halkaad ku xirnayd. Haddii aad tahay bukaan amarka amaanka isbitaalka, waxaa lagu diri doonaa xabsi si aad halkaas ugu qaadato inta ka hartay xabsigaaga ama haddii lagu sii barool intaad ku jirto adeega caafimaadka dhimirka, waxaa lagu sii dayn doona bulshada.

Haddii mar uun aad doonayso in lagaa saaro adeega caafimaadka dhimirka waa inaad la hadashaa dhakhtarkaaga ama xubnaha kooxda dawaynta, ama waxaad rafcaan u qoran kartaa Gudiga Dib-u-eegida Caafimaadka Dhimirka. Haddii aad rafcaan qaadato iyo haddii kaleba, Guddiga ayaa iyagu dib-u-eegi doonaa sideed asbuuc gudahood dabadeedna 12kii biloodba hal mar haddii aad sii ahaato bukaan amaanka. Sidoo kale dhakhtarkaaga ayaa si joogta ah u eegi doona arrintaada si uu u arko inay tahay in lagu sii daayo iyo in kale.

Rafcaanka iyo Dib-u-eegida: Guddiga Dib-u-eegida Caafimaadka Maanka

Qaybtan buugga waxaa ku yaal macluumaad ku saabsan xuquuqdaada iyo waxaad xaq u leedahay si aad rafcaan u qaadato guddiga dib-u-eegida caafimaadka dhimirku inay dib u eegaan.

Khadka macluumaadka telefoonka

Waxaad dhegaysan kartaa macluumaad duuban oo kooban lana xiriira guddiga dib-u-eegida caafimaadka maanka, macluumaadkaas oo luqada badan ku duuban adigoo wacaya khadka macluumaadka telefoonka oo ku qoran buugga dhamaadkiisa. Khadadku waa furan yihiin 24ka saacadood, 7 berri asbuucii.

Hawlaha Guddiga

Guddiga Dib-u-eegida Caafimaadka Maanku waa traybuunal madaxbanaan kuwaas oo:

- Dhegaysta rafcaanada bukaanada amaanka oo doonaya in la saaro;
- Dib-u-eegida dhamaan bukaanada amaanka sideed asbuuc gudahood si go'aan looga gaaro in la sii hayn karo iyo in kale;
- Dib-u-eegida dhamaan bukaanada amaanka 12kii biloodba mar si go'aan looga gaaro haddii laga saarayo iyo haddii kale;
- Dhegaysta bukaanada aan doonayn in loo wareejiyo adeegyo caafimaad oo kale
- Waxay dhegaystaan rafcaanada bukaanada amaanka oo dhakhtarka sarre u diiday in la siiyo fasax khaasa

Rafcaan ama dib-u-eegid kastaa waxay dib u dersi doontaa qorshayntaada dawaynta.

Xuquudaada rafcaan u qaadashada Guddiga

Xaq ayaad u leedahay inaad rafcaan u qaadato guddiga dib-u-eegida Caafimaadka Maanka mar kasta oo aad doonto. Haddii aad rabto inaad rafcaan qaadato, weydii xubin ka mid ah kooxda dawaynta si aad u hesho foomka rafcaanka, buuxi weydiisana xubin kooxda ka mid ah inuu u diro guddiga. Haddii aanu oolayn foomka rafcaanku, waxaad warqad ama email u diri kartaa guddiga adoo sheegaya magacaaga, adeega caafimaadka maanka iyo waxaad doonayso inaad rafcaan ka qaadato. Guddigu waa inay u dhegaystaan rafcaankaaga sida ugu dhaqsaha badan. Haddii aad u baahan tahay in lagaa caawimo buuxinta foomka ama wax kaleba lagaa caawimo, waa inaad weydiisaa xubin ka mid ah kooxda dawaynta, saaxiib, qof qoyska ka mid ah, garyaqaan ama qof bulshada ka mid ah oo ku soo booqday.

Meelaha lagala xiriirayo Guddiga

Si loogu diro fakis, warqad ama email guddiga ama aad u hesho macluumaad siyaada ah, isticmaal faahfaahinta hoos ku taal:

Executive officer (Sarkaalka Fulinta)

Mental Health Review Board

Level 30, Marland House

570 Bourke Street, Melbourne, Victoria, 3000

Taleefan: 8601 5270

Lacag la'aan: 1800 242 703

Fax: 8601 5299

Email: mhrb@mhrb.vic.gov.au

Web site: www.mhrb.vic.gov.au

U diyaarinta Dhegaysiga Guddiga

Guddiga ayaa kuu soo diri doona ogeysiin ay kuugu sheegayaan taariikhda, meesha iyo waqtiga dib-u-eegida ama rafcaankaaga la dhegaysanayo. Waxaa iyana loo sheegi doonaa maamulaha kayskaaga iyo dhakhtarka ayaa loo sheegi doona dhegaysiga. Xaq ayaad u leedahay inaad timaado dhegaysiga haddii aan guddigu go'aan ka gaarin in midaani caafimaadkaaga u xun tahay. Waxaa lagugu dhiirgelinayaa inaad timaado oo sheegato mawqifkaaga. Waxaad keeni kartaa qof adiga ku kaalmaynaya ama kuu hadla; matalan, u doode, garyaqaan, dhakhtar gaara, saaxiib ama qof ka tirsan qoyska. Haddii aadan awoodin inaad timaado dhegaysiga, waa inaad sida ugu dhaqsaha badan ugu sheegtaa guddiga.

Inta aadan iman dhegaysiga, akhri dukumintiga lagu siin doono intaan guddigu ka dhegaysan (hoos fiiri) kana feker waxaad oranayso guddiga. Waxaa kaloo laga yaabaa inaad siiso guddiga qoraal qoran. Qoyskaaga iyo saaxiibadaa ama qof aad ixtiraamto ayaa laga yaabaa inuu rabo inuu warqad qoro ama yimaado dhegaysiga si uu u caawimo rafcaankaaga ama dib-u-eegida.

Haddii aad qabto baahi gaara, sida mutarjum, waa inaad kala hadashaa xubin ka mid ah kooxda dawaynta ama la xiriir guddiga. Guddiga ayaa kuu raadin doona mutarjum haddii loo baahdo.

Ururada laga yaabo inay caawimaan rafcaankaaga ama dib u eegaan ayaa lagu qoray dhamaadka buugan yar.

Hellida dukumintiga dhegaysiga

Adiga ama qofka wakiilka kaa ah ayaa la siin doonaa fursada ay ku akhriyaan dukumintiga si loo siiyo guddiga dhegaysiga, kuwaas oo ay ku jiraan faylka baarida iyo warbixinta dhakhtarkaaga oo ku socota guddiga, ugu yaraan 24saacadood ka hor maalinta dhegaysiga. Si kasta ha ahaatee, dhakhtarkaaga ayaa ka dalban kara guddiga inay kaa joojiyaan inaad aragto dukumintiga ama qayb ka mid ah dukumintiga haddii la aaminsan in:

- Aragtida dukumintigu dhibaato u keenayso caafimaadkaaga ama caafimaadka ama amniga qof kale ama
- Macluumaadka dukumintiga si kalsooni ayaa lagu bixiyey amase waa macluumaad shakhsiyeed oo ku saabsan qof kale.

Haddii la qadimo dalab lagaaga joojinayo inaad aragto wax dukuminti ah ama qayb ka mid ah dukuminti, xubin ka mid ah kooxda ayaa kuu sheegi doonta kuuna sharxi doonta sida wax u socdaan. Guddiga ayaa go'aan ka gaari doona inaad wada aragto faylka ama qayb aragto ama aadan waxba ka arag.

Haddii guddigu go'aan ku gaaro inaad aragto dhamaan ama qaar amaba waxbaba waxaa laga yaabaa in qofka ku matalaya loo ogolaado inuu arko.

Dhegaysiga guddiga

Dhegaysiga guddiga waxaa lagu qabtaa isbitaalka ama adeega caafimaadka maanka. Dhegaysigaaga waxaa badanaa maqli kara saddex xubnood oo ka mid ah guddiga: garyaqaan, dhakhtar iyo qof ka socda bulshada. Haddii dhegaysiga dib-u-eegida sanadlaha ah ee ahaanta bukaan ahaan, waxaa laga yabaa inuu qabto dhegaysiga hal qof: garyaqaan, dhakhtar ama xubin ka mid ah bulshada oo Guddiga ka tirsan.

Dhegaysigu wuxuu ahaanayaa mid aan rasmi ahayn, haddii guddigu aanay u arkin inay dantaada ama danta dadweynaha tahay in loo furo dadweynaha. Dhakhtarkaaga iyo xubin ka mid ah kooxda dawaynta ayaa siin doona warbixinta guddiga. Adiga iyo qof ku matalayaa waxaad weydiin kartaan su'aallo waxaadna sharxi kartaan sida aad u aragtaan kayska; sida, sababta aad u aaminsan tahay in aadan ahaanayn bukaan amaanka.

Guddigu asaasi ahaan ayey u qadarin doonaan xaallada maskaxda ama dhimirka wuxuu kaloo qadarin doonaa taariikhdaada caafimaad iyo xaalladaada mujtamac marka go'aanka la samaynayo.

Haddii aad tahay bukaan-jiif aadana iman karin dhegaysiga jirra darteed, guddiga ayaa laga yaabaa inay kugu booqdaan halkaad ku jirto.

Go'aanka Guddiga ee rafcaanka ama dib-u-eegida xaallada amaanka bukaan

Guddigu waa inay go'aanka gaaraan haddii dhamaan qodobada khasab ku dawayntu ay weli ku khusaynayaan iyo in haddii sii haynta bukaan ahaan darteed ay weli tahay lagama maarmaan tahay.

Ka saarida Xaallada bukaan amaanka

Haddii Guddigu ku qanacsan yahay in qodob kasta oo lagu ahaanaayo bukaan ahaan aanay ku khusayn iyo in lagu sii hayo bukaan ahaan lagama maarmaan ahayn, waa lagaa saaraya waana:

- Haddii aad ku joogto amarka xawilida isbitaalka ee la adkeeyey, waxaa lagu celin doonaa meeshii markii hore lagaa keenay ama
- Haddii aad ku joogto amarka amaanka isbitaalka waxaa lagu celin doonaa xabsigii si aad u dhamaysato xarigaaga, ama haddii lagu siiyey

adeega caafimaadka dhimirka, waxaa lagu sii dayn doonaa bulshada.

Haddii lagu sii daayey, waxaad kala hadli kartaa sii wadida daawada ku salaysan habka aan khasabk aahayn qofka kayskaaga qaabilsan ama dhakhtarka caafimaadkaaga.

Sii wadida xaallada bukaan ahaan

Haddii aan Guddigu ku sii dayn, waxaad wadi doontaa inaad hesho dawayn bukaan ahaan ahaan.

Guddigu waxay kaloo dib-u-eegi doonaan qorshaha dawaynta si go'aan looga gaaro in habka sax ah la raacay si loo sameeyo qorshaha; matalan, waxaad rabto ma lagu xisaabtamay dhakhtarkuse ma qadariyey in si kale lagu daweeeyo? Guddigu waa inuu ku qanacsan yahay adeega caafimaadka maanka inay hirgelin karaan qorshaha.

Dhamaadka qaadida maxkamada, Guddiga ayaa kuu sheegi doonaa go'aankiisa iyo sababta loo gaaray. Waxaa lagu sii doonaa koobi qoran oo ah koobiga go'aanka. Haddii aad doonayso sababaha go'aanka, waa inaad codsataa kuwaan iyagoo qoraalla 28 berri gudahood Guddiguna waa inuu ku bixiyaaa sababaha 14 berri gudahood markaad codsato. Waxaad rafcaan u qaadan kartaa Guddiga markaad rabto.

Dib-u-eegida Go'aanka Guddiga

Haddii aadan ku raacin go'aanka guddigu gaareen, waxaad rafcaan u qaadan kartaa Taraybuunalka Maamulka iyo arrimaha Madaniga ah ee Fiktooriya (VCAT) si dib loogu eego go'aanka Guddiga. VCAT waa taraybuunal madaxbanaan oo leh awooda lagu ta'kiidiyo ama lagu buriyo go'aanka Guddiga.

Dalabyada waxaa lagu sameeyaa qoraal ahaan 28 berri gudahood marka go'aanka Guddigu gaaro ama, haddii aad codsato qoraal sheegaya sababta Guddigu u gaaray, 28 berri gudahood marka la hello qoraalka, waana in loo diraa:

Victorian Civil and Administrative Tribunal
General List

55 King Street, Melbourne, Victoria, 3000

Taleefan: 9628 9755

Fax: 9628 9788

Ururada laga yaabo inay kaa caawimaan dalabyada waxaa lagu qoray dhamaadka buugan yar.

Cabashooyinka

Waa in si sharaf leh lagu ixtiraamaa lagaana ilaaliyaa wixii dhib ah markaad ka qaadanayso dawayn iyo daryeelid adeega caafimaadka maanka. Haddii aadan ku faraxsanayn qayb ka mid ah dawayntaada ama daryeelka, waad dacwoon kartaa. Meesha ugu fiican oo laga bilaabi karaana waa maamulaha kayskaaga, kalkaalisada caafimaadka asaasiga ah, la taliyaha macmiilaha, ama masuulka bukaanka isbitaalka, ama agaasimaha qaybta adeega caafimaadka dhimirka.

Waxaad kaloo u dacwoon kartaa Xubinta Adeegyada Caafimaadka telefoon 8601 5200 ama madaxa dhakhtarada tel 1300 767 299.

Haddii aad u baahan tahay in lagaa caawimo dacwadaada, waxaad weydiin kartaa qof aad aamintay inuu ku caawimo. Kaasina wuxuu noqon karaa qof ka mid ah kooxda dawaynta, saaxiib, qoyska qof ka mid ah, garyaqaan ama qof ku soo booqday oo ka socda bulshada.

Xiriirada muhiimka ah

Ururada aad la xiriiri karto wixii caawimaad ah iyo macluumaad dheeraad ah waxay ku qoran yihiin hoos:

- **Guddiga Dib u eegista Caafimaadka (Mental Health Review Board)** Dhimirka waa maxkamad yar oo madax bannaan oo dhageysata racfaanada bukaanka aan ikhtiyaarka lahayn, bukaanka ku jira amarka daaweynta aan ikhtiyaariga ahayn ee xaddidan iyo bukaanka ammaanka doonaya in laga saaro xaalada daaweynta aan ikhtiyaarka lahayn. Waxay sidoo kale dib ugu eegtaa bukaanadaan si toos ah.

Level 30, Marland House,
570 Bourke Street, Melbourne 3000
Taleefan: 8601 5270
Lacag la'aan: 1800 242 703
Fax: 8601 5299
Email: mhrb@mhrb.vic.gov.au
Website: www.mhrb.vic.gov.au

- **Soo booqdayaasha bulshadu (Community visitors)** waa dad soo booqda adeegyada caafimaadka dhimirka ugu yaraan hal mar si ay wax uga weydiyaan ku filnaanshaha adeegyada iyo tasiilaadka daaweynta daryeelka bukaanka, baaritaanka cabashooyinka iyo ka warbixinta weydiimahooda iyo baaritaanada.
5th Floor, 436 Lonsdale Street, Melbourne 3000
Taleefan: 9603 9500
Lacag la'aan: 1300 309 337
- **Xarunta Sharciga Caafimaadka Dhimirka (Mental Health Legal Centre)** ewa adeeg sharci oo madax bannaan oo ku takhasusay arimaha sharciga caafimaadka dhimirka. Waxaa laga yaabaa inay awoodaan inay kuu soo diraan qof ku metela dhegeysiga Guddiga Dib u eegida Caafimaadka Dhimirka ama ay tallo kaa siiyaan arimaha kale caafimaad.
9th Floor, 10–16 Queen Street, Melbourne 3000
Taleefan: 9629 4422
Lacag la'aan: 1800 555 887
- **Caawimaada Sharciga ee Victoria (Victoria Legal Aid)** waxay bixisaa tallo sharci oo bilaash ah oo ku saabsan arimo badan oo kala duwan. Waxaa sidoo kale laga yaabaa inay ku siiso caawimaad sharci haddii aadan awoodin sharci yaqaan gaar ah waxaana laga yaabaa inay kaa caawiyaan metelaada sharciga ah ee dhegaysiga Guddiga Dib u eegista Caafimaadka Dhimirka.
350 Queen Street, Melbourne 3000
Taleefan: 9269 0234
Lacag la'aan: 1800 677 402
- **U doodaha dadweynaha (Public Advocate)** wuxuu caawiyaa, la taliyaa oo uu u doodaa dadka qaba cabashooyinka darran ee ku saabsan caafimaadka dhimirka iyo adeegyada iinta iyo daaweynta.
5th Floor, 436 Lonsdale Street, Melbourne 3000
Taleefan: 9603 9500
Lacag la'aan: 1300 309 337

- **Guddiga Xuquuqda Bani'aadamka iyo Fursadaha Siman nee Victoria (*Victorian Equal Opportunity and Human Rights Commission*)** wuxuu caawiyaa dadka si ay u xaliyaan cabashooyinka ku saabsan takoorida, leh hawlo khaas ah oo la xiriira *Xeerka Xuquuqda iyo Masuuliyadka Bani'aadamka* waxay bixin karaa tallo ku saabsan xeerka. Adeegyada waxaa ka mid ah khadka weydiimaha iyo adeega xalinta cabashooyinka ee aan dhinacna raacsaneyn oo bilaasha ah.
Level 3, 380 Lonsdale Street, Melbourne 3000
Taleefan: 9281 7100
Lacag la'aan: 1800 13 41 42
Website: www.humanrightscommission.vic.gov.au
- **Dhakhtarka Dhimirka ee ugu sareeya (*Chief Psychiatrist*)** waa sarkaal sare oo lagu magacaabay Wasaaradda Adeegyada Bani'aadamka Sharciga Caafimaadka Dhimirka, oo leh masuuliyad khaas ah oo la xiriira dadka qaata adeegyada caafimaadka dhimirka. Kuwan waxaa ka mid ah awooda uu ku baaro cabashooyinka iyo arimaha kale iyo inuu qaado tallaabada lagama maarmaanka ah.
50 Lonsdale Street, Melbourne 3000
Taleefan: 9096 7571
Lacag la'aan: 1300 767 299
- **Guddoomiyaha Adeegyada Caafimaadka (*Health Services Commissioner*)** waa guddoomiye madax bannaan oo baadha caawiyana inuu xaliyo cabashooyinka isticmaalayaasha daryeelka caafimaadka. Guddoomiyaha wuxuu ka caawin karaa bukaanka inay isticmaalaan macluumaadka caafimaadkooda.
30th Floor, 570 Bourke Street, Melbourne 3000
Taleefan: 8601 5200
Lacag la'aan: 1800 136 066
- **Ombudsman** iku wuxuu baadhaa cabashooyinka ku saabsan wasaaraddaha dawlada.
3rd Floor, 459 Collins Street, Melbourne 3000
Taleefan: 9613 6222
Lacag la'aan: 1800 806 314

Waxaad kaloo weydiin kartaa maamulaha kayska ama xubin kasta oo kale oo ka tirsan kooxda daaweynta wixii ku saabsan ururada kale iyo kooxaha kale ee kaalmada si ay kuu caawimaan.

Buuggag yar yar oo daabacan 'Waxyaalaha ku saabsan xuquuqdaada' taxane ah:

- Bukaanada aan daaweynta ikhtiyaarka u lahayn (*Involuntary patients*)
- Amarada daweynta khasabka ah ee la adkeeyey (*Restricted involuntary treatment orders*)
- Bukaanada amaanka (*Security patients*)
- Bukaanka forensicada (*Forensic patients*)
- Ku daaweynta korontada (*Electroconvulsive therapy*)
- Daaweynta weyn ee aan dhimirka ahayn (*Major non-psychiatric treatment*)
- Amarada ilaalinta ee aan ahayn xagga xannaanada (*Non-custodial supervision orders*)

Buuggag yar yar oo daabacan 'Waxyaalaha ku saabsan xuquuqdaada' taxane ah:

- Bukaanka faraha (heynta iyo amarka xaalada ku meelgaarka ah) ee bukaanka (*Forensic (remand and interim disposition order) patients*)
- Siwadida daawada (qaybta 12A – 12D) ee bukaanka aan ikhtiyaarka lahayn (*Continuing treatment (section 12A-12D) involuntary patients*)
- Qiimeynta amarada iyo wiisitada, qiimeynta iyo amarada daaweynta (*Assessment orders and diagnosis, assessment and treatment orders*)
- Qaliinka dhimirka (*Psychosurgery*)

Kuwan iyo buuggag yar yar oo kale ayaa laga helayaa internetka ah www.health.vic.gov.au/mentalhealth oo daabacaad weyn ah.

Buuggagg la soo xulay ayaa sidoo kale lagu helayaa afafka kale.

Khadka Macluumaadka Telefoonka

Waxaad dhegaysan kartaa macluumaadka la duubay oo ku saabsan Guddiga Dib-u-eegida Caafimaadka Dhimirka oo luqada badan ku qoran adoo wacaya khadka macluumaadka.

Khadadkaka taleefanku waxay furan yihiin 24 saac maalintii, toddobo maalmood isbuucii.

Ingiriisiga	9 679 9838
Carabi	9 679 9825
Kaamboodiyani	9 679 9826
Kantonese	9 679 9827
Karoweyshiyani	9 679 9828
Greek	9 679 9829
Talyaani	9 679 9830
Masidooniyani	9 679 9831
Mandarin	9 679 9837
Serbiyan	9 679 9834
Somali	9 679 9832
Isbaanish	9 679 9833
Turkish	9 679 9835
Fiyatnaamese	9 679 9836

Waxaa daabacay Qaybta Daawada iyo Caafimaadka Dhimirka ee Dawlada Victoria

Wasaaradda Adeegyada Bani'aadamka, Melbourne, Victoria, Australia.

© Xuquuqda xafidan waxaa iska leh Gobolka Victoria, Wasaaradda Adeegyada Bani'aadamka 2008.

Daabacaadan waxaa laga yaabaa in dib loo saaro qayb ahaan ama iyadoo dhan haddii la xuso cidda xuquuqa xafidan iska leh.

Sibteembar 2008 (080519)

Waxaa ogolaaday Dawlada Gobolka ee Victoria, Melbourne.

Miyaad ugu baahan tahay buuggan yar qaab kale?

Haddii aad ugu baahan thaay buuggan yar qaab kale waa inaad la hadashaa maamulaha kiiskaaga ama xubin kasta oo ka mid kooxda daaweynta.

Department of
Human Services